

Richtlijnen voor Nieuwscheckers

Opdracht:

We checken de accurateheid van verschenen nieuwsartikels. Iedere student kiest drie onderwerpen/ artikels en werkt deze uit zoals hieronder uitgelegd. Hieruit moeten er **minstens twee items** leiden tot **publiceerbare blogs met je fact checking bevindingen**. De marge van drie onderwerpen is geen overbodige luxe. Het is immers mogelijk dat je in de loop van je research vastloopt. Hoe dan ook lever je aan het einde van de rit twee publiceerbare blogs in.

Afbakening fact checking:

We beperken ons in deze steekproef tot artikels van de belangrijkste Vlaamse kranten (print of online):

DS, DM, HLN, NB, BvL, GvA, De Tijd

Richtlijnen voor je opdracht als nieuwschecker:

Neem de richtlijnen hieronder grondig door, houd ze bij de hand en pas ze toe.

1) Geschikte berichten vinden

1. We checken artikels die toetsbare gegevens bevatten. Niet enkel uitspraken van experts dus, want hier ligt een welles-nietes spel op de loer tussen journalist en expert ('ik heb dat niet zo gezegd', 'hij/zij heeft dat wel zo gezegd aan mij'). Daar willen we ons niet in verliezen. **Focus op artikels die cijfergegevens bevatten die te toetsen zijn** aan de oorspronkelijke bronnen voor die berichten. Bijvoorbeeld: een studie van het Federaal Kenniscentrum wijst uit dat huisartsen in ons land veel minder vaak situaties van kindermisbruik melden dan zorgverleners in het algemeen. Je kan die oorspronkelijke studie raadplegen om te zien of de berichtgeving klopt. Je mag als uitgangspunt ook uitspraken van bekende mensen nemen, bv een politicus die beweert dat het aantal sociale woningen in Antwerpen op 10 jaar tijd verdubbeld is.
2. **Vermijd kortjes met enkele al te makkelijk toetsbare cijfergegevens.** Iets langere artikels waarin verbanden worden gelegd tussen de bevindingen zijn interessanter. Hier kan je nagaan of niet enkel de cijfergegevens maar ook de gelegde verbanden en getrokken conclusies kloppen met het oorspronkelijk bronmateriaal.
3. **Vermijd evengoed een stuk met vijf of meer verschillende bronnen**, dat is het jezelf moeilijk maken
4. Een praktische overweging: je research moet **binnen drie weken een publiceerbare blog** opleveren.
5. **Selecteer berichten die niet ouder zijn dan een week**, en **ga hier meteen mee aan de slag** nadat je van je docent de goedkeuring krijgt voor dit onderwerp. Indien je te lang wacht zal het moeilijker zijn om medewerking te krijgen van de betrokkenen.

6. Selecteer berichten uit kranten. We focussen ons in dit onderzoek even niet op audiovisuele media. Je mag berichten nemen uit de **print krant of de internetsites van kranten**.

Bijkomende aandachtspunten:

Alle berichten die aan bovenstaande criteria voldoen, zijn goed. We zijn niet op jacht naar foute berichtgeving. Toch zijn er een aantal elementen in artikels die een belletje kunnen doen rinkelen en uitnodigen tot toetsing:

- berichten waarvan de bron onduidelijk of onbekend is
- berichten gebaseerd op belanghebbende bronnen (bedrijven, goede doelen, lobbygroepen)
- berichten over onderzoeken die zijn gebaseerd op internetpolls
- berichten die geen context bieden bij het onderzoek waarop het gebaseerd is
- berichten die onduidelijk zijn over de methode van het onderzoek waarop het gebaseerd is
- artikels met in de titel zaken als 'steeds meer', 'waarschijnlijk', 'meer en meer', 'nieuwe trend'...

2) Hoe ga je vervolgens tewerk?

1. **Leg in de week die jou is toegewezen je gekozen onderwerpen voor aan je docent (Ria.Goris@ehb.be).** Zo gauw je het fiat hebt voor deze onderwerpen, kan je ermee aan de slag gaan. Stel dit niet uit! Je zal merken dat je over een periode van een week tot 10 dagen verschillende handelingen zal moeten stellen en verschillende mails / telefoons moeten doen om het materiaal te checken. Hoe langer je wacht, hoe moeilijker het kan zijn om medewerking te krijgen.
2. **Noteer welke bronnen en cijfergegevens de journalist gebruikt voor dit stuk.**
3. **Kijk op Gopress, in de Mediatheek en op sites van diverse kranten** of je onderwerpen ook door andere media werden opgepikt en noteer of de strekking van de berichtgeving in het door jou gekozen medium overeenkomt met die elders. (opmerking: voor Gopress kan je berichten doorgaans pas enkele dagen na datum van oorspronkelijke publicatie terugvinden)
4. **Ga op zoek naar de oorspronkelijke bronnen voor je stuk.** Vaak staat een organisatie aan de basis van een berichtgeving, en niet zelden wordt er gecommuniceerd via persberichten. Zeker indien je merkt dat hetzelfde item ook in andere media aan bod komt, ligt een persbericht vermoedelijk aan de basis. Ga op de site van de betreffende organisatie(s) op zoek naar dit persbericht. Vind je het niet vlot terug, neem dan contact op met de organisatie(s) om dit op te vragen en noteer al meteen wie bij hen het aanspreekpunt is voor dit thema (+ noteer contactgegevens). In een persbericht vind je vaak een link naar een uitgebreider rapport en/of contactgegevens van iemand.
5. **Vergelijk het oorspronkelijk bronmateriaal met wat verschenen is in het medium van je keuze.** Voor voorbeelden van deze werkwijze: zie het document 'fact checking try out' op

- desiderius. Noteer welke elementen in het artikel al dan niet overeenkomen met je bronmateriaal, en ook gegevens waar je geen duidelijke bronverwijzing voor terugvindt.
6. **Indien de gegevens in het gekozen artikel 100 % terug te vinden zijn in je bronmateriaal** kan je al overgaan tot conclusies: kloppen de aangehaalde data volledig? Ook indien dit het geval is, is het aangewezen om te **reflecteren over de insteek die de journalist gekozen heeft**: strookt die met de boodschap van het persbericht/het verder bronmateriaal of heeft de journalist wel een heel eigen, mogelijk erg beperkte focus gekozen?
 7. **Indien de gegevens in het gekozen artikel niet 100 % terug te vinden zijn in je bronmateriaal, is het tijd om vragen te stellen.** Contacteer eventuele aangehaalde experts om te vragen waar deze gegevens volgens hem/haar vandaan kunnen komen en of ze kloppen. Vraag hen ook of ze zich kunnen terugvinden in eventueel aangehaalde uitspraken van hen. Deze quotes vormen niet de kern van fact checking, maar neem uitspraken van de expert(s) over het al dan niet kloppen van deze quotes wel mee op in je verhaal. Het kan ook nodig zijn meteen de journalist in kwestie te contacteren om hem/haar te vragen waarop hij/zij zich gebaseerd heeft. Wees concreet in wat je voorlegt, en wees diplomatisch in je mails (nooit iemand beschuldigen!). Haal een concrete zin / concrete zinnen aan en vraag waarop een bepaald cijfergegeven, uitspraak of conclusie gebaseerd is.
 8. **Contacteer de journalist in kwestie altijd**, ook als je hem/haar niet nodig hebt om het materiaal te checken. Laat hem of haar weten dat je als student journalistiek van de Erasmushogeschool Brussel bezig bent met een fact checking onderzoek, geef aan welk artikel van zijn/haar hand geselecteerd werd door jou en geef aan dat de resultaten van de fact check mogelijk gepubliceerd zullen worden op een weblog (titel + wanneer volgt weldra).
 9. **Keer terug naar je gekozen artikel en kijk of al je vragen over bronmateriaal nu zijn gecheckt dan wel of je nog verder moet zoeken.**
 10. **Zet op een rijtje** of de bevindingen van je fact checking overeenkomen met wat er in het artikel verschenen is, en op welke punten je eventueel afwijkingen/fouten vindt. Wees heel concreet, anders valt je werk niet te controleren. Ook jouw werk moet immers gefactcheckt kunnen worden. We willen geen onterechte foutmeldingen de wereld insturen!
 11. Op basis van je dossier kan je nu **een stuk voor de fact checking blog uitwerken**. Voor voorbeelden van zo'n blogs: zie het document: fact checking blogs (desiderius)

Inleveren materiaal:

Lever zowel **je dossiers** met alle bouwstenen van je verhaal en al je ondernomen acties (inclusief contactgegevens betrokkenen en links naar rapporten) als **je blogs** in bij je docent.

Doe dit **binnen drie weken** nadat je het fiat gekregen hebt voor je voorgestelde onderzoeksonderwerpen. Indien er gegronde redenen zijn waarom dit niet lukt binnen de drie weken, bespreek deze met je docent.

Concrete instructies voor inleveren volgen eerstdaags.

Belangrijk!

1. Vertel aan bronnen altijd wie je bent en waar je aan werkt. Het mag niet gebeuren dat bronnen denken met 'een studentenopdracht' te maken te hebben en later onaangenaam verrast zijn hun citaten op het internet terug te vinden. Wees dus altijd duidelijk dat je uitspraken van bronnen wilt gebruiken voor publicatie.

2. Mailen kan handig zijn om aan informatie te komen (die je ook zo kan opnemen in je dossier), maar met een telefoontje ben je sneller en kan je ook meteen gericht doorvragen. Houd het initiatief: voorkom dat je niet verder kunt met je research omdat je (te lang) zit te wachten op antwoord. Indien je na twee dagen nog geen respons hebt, moet je actie ondernemen.